

<http://interscience.uz/>

ISSN
2181-1709
(P)

ISSN
2181-1717
(E)

ТАЪЛИМ ВА ИННОВАЦИОН
ТАДКИКОТЛАР
ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ
EDUCATION AND INNOVATIVE
RESEARCH

2

2020

№2, 2020
декабрь

ТАЪЛИМ ВА ИННОВАЦИОН

ТАДКИҚОТЛАР

МУНДАРИЖА		
<p>Муассис: “Фан ва таълим” МЧЖ</p> <p>Бош муҳаррир: Маъмуров Баходир Бахшуллаевич, педагогика фанлари доктори, профессор,</p> <p>Жамоатчилик кенгаши раиси: Ҳамидов Обиджон Ҳафизович, Бухоро давлат университети ректори.</p> <p>Тахририят кенгаши раиси: Махмудов Мэлс Ҳасанович, педагогика фанлари доктори, профессор.</p> <p>Масъул котиб: Тилавова Матлаб Мухаммадовна, педагогика фанлари номзоди, доцент.</p> <p>Тахририят манзили: Бухоро шаҳар, Қ.Муртазоев кўчаси, 16-уй.</p> <p>Телефон: +99890.744-00-22</p> <p>E-mail: gulbahor75@ rambler.ru</p> <p>Журналнинг электрон сайти: www.interscience.uz</p>	ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	7
	Артамонова Е.И. РАЗВИТИЕ ДУХОВНОЙ КУЛЬТУРЫ ПЕДАГОГА	7
	Новикова Г.П. СОСТОЯНИЕ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	15
	Abdullaev A. N. THE MILITARY STRATEGIES OF THE COUNTRY DEFENDERS OF THE GREAT LEADERS	29
	Ушакова О.С. ВОСПИТАНИЕ И КУЛЬТУРА РЕЧИ ДОШКОЛЬНИКОВ	34
	Вержибок Галина Владиславовна. АПРОБАЦИЯ И РЕЗУЛЬТАТИВНОСТЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ ГЕНДЕРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ ВУЗА	45
	Karakhonova L. M. DEVELOPMENT OF STUDENTS' KNOWLEDGE BASED ON THE USE OF 3D EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE BIOLOGY EDUCATION	55
	ФИЛОЛОГИЯ	60
	Batirova M. N. THE OVERVIEW OF PROBLEMS IN COURSE BOOK DESIGN AND EVALUATION IN SECONDARY AND HIGHER EDUCATION IN UZBEKISTAN IN THE EXAMPLE OF EFL COURSE BOOKS.	60
	Мунис Ж. Ю. “ЗЕВАРХОН” ДОСТОНИ ҲАҚИДА МУЛОҲАЗАЛАР	66
	Бозорова Н.П. БАДИИЙ АСАР ҚАҲРАМОНИ ТАҚДИРИДА ҲУЖЖАТЛАР ЎРНИ	71
	Гули Т. И., Халилова Р. Р. НУТҚИЙ МУЛОҚОТ ВА ВЕРТУАЛ НУТҚИЙ МУЛОҚОТ ИМКОНИАТЛАРИ	76
	ТАРИХ	81
	Иноятлов С.И. БУХОРО ЖАДИДЛАРИНИНГ ИККИ БУЮК СИЙМОСИ (АБДУРАУФ ФИТРАТ ВА ФАЙЗУЛЛА ХУҲАЕВ ҲАМКОРЛИГИ ТЎҒРИСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР)	81
	ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА ФАНЛАРИ	91
	Saipnazarov S. A., Khodjabaeva D., Usarov J. A. METHODS FOR SOLVING FUNCTIONAL EQUATIONS	91
	ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА ЖИСМОНИЙ МАДАНИЯТ	96
	Мореев Д. О., Степанова О. Н. ПСИХОСЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ВОСПРИЯТИЯ ЖЕНСКОГО ФУТБОЛА СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖЬЮ	96
	Степанова Д. П., Кузьменко Г. А. ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ЛИНИИ РАЗВИТИЯ СОДЕРЖАНИЯ ИМИДЖЕВОГО ПРОФИЛЯ ЖЕНСКОГО БОКСА	111
	АГРОКИМЁ	118
Артикова Ҳ. Т., Ортиков Т. К., Умаров О. Р., Бафаева З. Ҳ. БУХОРО ВОҲАСИ ТУПРОҚЛАРИ ГУМУС МИҚДОРИ ВА ЗАХИРАСИ	118	

АГРОКИМЁ

БУХОРО ВОҲАСИ ТУПРОҚЛАРИ ГУМУС МИҚДОРИ ВА ЗАХИРАСИ

Артиковна Ҳафиза Гўлмуродовна,
Биология фанлари доктори, доцент
Бухоро давлат университети, Бухоро шаҳри
e-mail: artikova-76@mail.ru

Ортиковна Гулшат Кучиперова
Биология фанлари номсизли, доцент
Самарқанд давлат университети, Самарқанд шаҳри
e-mail: ortikovna@mail.ru

Умаров Олмбек Рафоилович
таълим доктори
Бухоро давлат университети, Бухоро шаҳри
e-mail: Umarov_O.R1990@inbox.ru

Бафайза Заҳро Ҳасанова
ўқитувчи
Бухоро давлат университети, Бухоро шаҳри
e-mail: bafayza-89@mail.ru

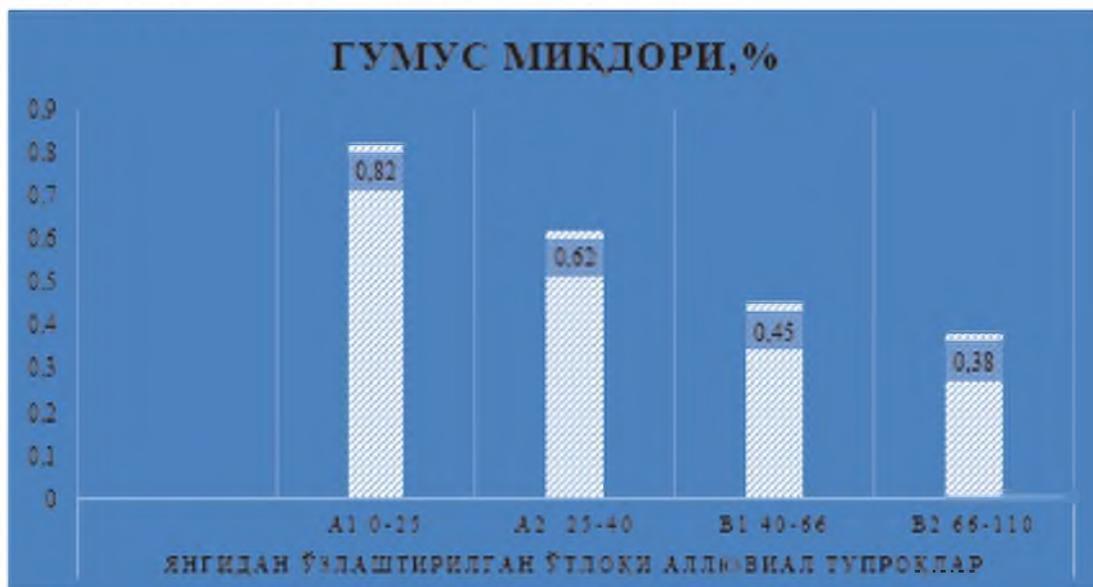
Аннотация. В статье приведены изменения гумусного состояния различных типов почв Бухарского оазиса в зависимости от длительности орошения. С увеличением длительности орошения повышается содержание и запас гумуса, что связано с увеличением агропроизводительных выносов. Самое высокое содержание гумуса наблюдается старо- и дренажнооросительных лугово-аллювиальных почвах, а самое низкое - в несооросительных пустынных почвах. В орошаемых серо-бурых почвах содержание гумуса выше, чем в пустынных песчаных почвах и меньше, чем в лугово-аллювиальных почвах.

Калит сўзлар. Содержание, гумус, почва, орошение, несооросительные, дренажнооросительные, типы почв

Кирити. Республикада суғориладиган туپроқларда кезиётган эколотивон ўзгаришларни аниқлаш, жонлиқ мелиоратин қончилиқни келтириш, туپроқ унумдорлигини сақлаш, қайта тиклаш ва оширишга қаратилган бир қатор илмий-тадқиқотлар олиб берилаётган бўлиб, муайян натижаларга эришилганда. Шунинг учун ҳам республикамизнинг турли туپроқ-иқлим шартларида, жумладан, Бухоро воҳасида суғориладиган туپроқларнинг қоса-қусланишларини аниқлаш, туپроқларда содир бўлаётган эколотивон ўзгаришларни белгилаш, вақт туپроқларида қандай кезиётган деградатив жараёнларни ташкилий қийматириш, туپроқлар унумдорлигини сақлаш, ошириш ва муқофазалаш ҳамда ериқларга самарали фойдаланишга доир тадқиқотларни олиб бериш муҳим аҳамият касб этади.

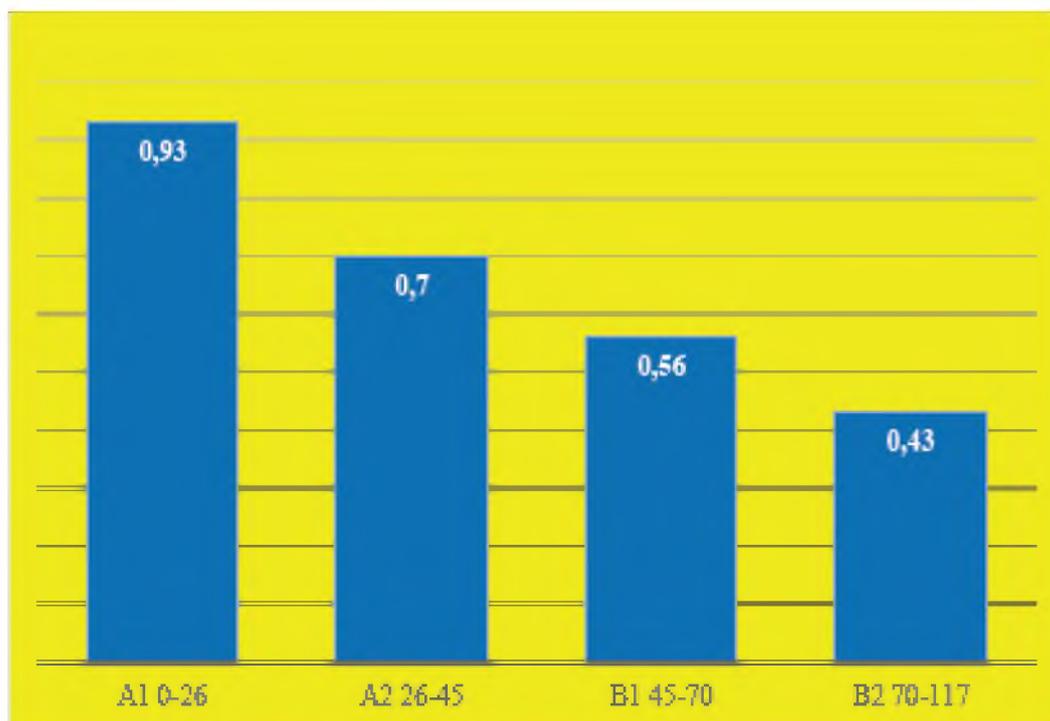
Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 31 майдаги ПФ-5065 сон «Ериқнинг муқофазаланиши, улардан содиратилган фойдаланиш борасидаги назарияни кучайтириш, геодезия ва картография фанлиқини тақсимлашларини давлат кадастрини қийматини ташкилий соҳани чора-тадбирларни тўғрисидаги Фармони ва 2017 йил 10 октябрдаги ПҚ-3318-сон «Фермер, деҳқон хўжалиқлари ва тоқтириқ ер эгалари фанлиқини вақт рақамлиқларини бўйича тақсимлаш чора-тадбирлар тўғрисидаги қарор» ҳамда мақсуд фармонида белгилаш бошқа меъёрий-қонуқий ҳужжатларда белгилаш ва назоратларни қиймат оширишга қаратилган.

ўрта миқдорда муҳим ҳисобланади. Ҳамин тариқ, Гумус ҳолатини белгилашда гумус миқдори на заҳираси энг муҳим кўрсаткич ҳисобланади. Ўрта миқдорда ўтлоқ ашшисидан, боғиқ ўтлоқ, сур тусли кўнгр на қумли чўқ туپроқлар нчада гумус миқдори ўтлоқ ашшисидан на боғиқ-ўтлоқ туپроқларида гумус миқдори на заҳираси нисбатан юқори экинлиги аниқланади. Сур тусли кўнгр на қумли чўқ туپроқларида гумус миқдори на заҳираси жуда кичиклиги маълум бўлди. Ўтлоқ ашшисидан туپроқларида деҳқончилик на суғориладиган даврийлиги оғирлиги билан гумус миқдори на заҳираси ортаб борди. Бу аграрларнинг қилгани ҳисоб бўлиши билан боғлиқ. Қанча ўнж суғорилса, шунча гумус ҳолатини яқиний тасвир қилади. Шунинг учун қан энг узок суғориладиган тарихига энг бўлган эскидан суғориладиган ўтлоқ ашшисидан туپроқлар гумус миқдори на заҳираси бўйича энг юқори кўрсаткичга энг бўлди. Туپроқ профили бўйлаб пастли қатламлар тилки гумус миқдори кескин пасайиб борди. Масалан, энгидан ўзлаштирилган ўтлоқ ашшисидан туپроқларнинг А₁ (0-25 см) қатламда гумус миқдори 0,82% бўлган бўлса, А₂ (25-40 см) қатламда 0,62 %, В₁ (40-66 см) қатламда 0,45% В₂ (66-110 см) қатламда 0,38 % бўлиши аниқланди (5.3.1-расм). Энгидан суғориладиган ўтлоқ ашшисидан туپроқларида энгидан ўзлаштирилган ўтлоқ ашшисидан туپроқларга нисбатан гумус миқдори барча қатламлар бўйича энг юқори бўлди. Энгидан суғориладиган ўтлоқ ашшисидан туپроқлар профили бўйлаб пастли қатламлар тилки гумус миқдори кичиклиги билан боғлиқ. Бу ҳолат гумус ҳисоби бўлиши учун оғирлиги маълумлиги пастли қатламларга қараб қилишиб бўлиши на микробиологик зарарилиги фақатлиги сусайиб бўлиши

5.3.1-расм. Бухоро вилояти энгидан ўзлаштирилган ўтлоқ ашшисидан туپроқлар гумус миқдори, %

билан боғлиқ. Шу билан бирга энгидан суғориладиган ўтлоқ туپроқларида энгидан ўзлаштирилган ўтлоқ ашшисидан туپроқлардаги қили туپроқ профилининг пастли қатламларига қараб туپроқ механик таркибининг кескин ўзгарилиши ушбу қатламларда гумус миқдорини қан бўлишига сабаб бўлади. Масалан, энгидан суғориладиган ўтлоқ ашшисидан туپроқларнинг А₁ (0-26 см) қатламда гумус миқдори 0,93 % бўлган бўлса, бу кўрсаткич А₂ (26-45) қатламда 0,70 %, В₁ (45-70 см) қатламда 0,56 %, В₂ (70-117 см) қатламда 0,43 % на тилки эди (5.3.2-расм)

5.3.2-расм. Бухоро вилояти янгидан сугориладиган ўтлоқ аллювиал туپроқларининг гумус миқдори, %

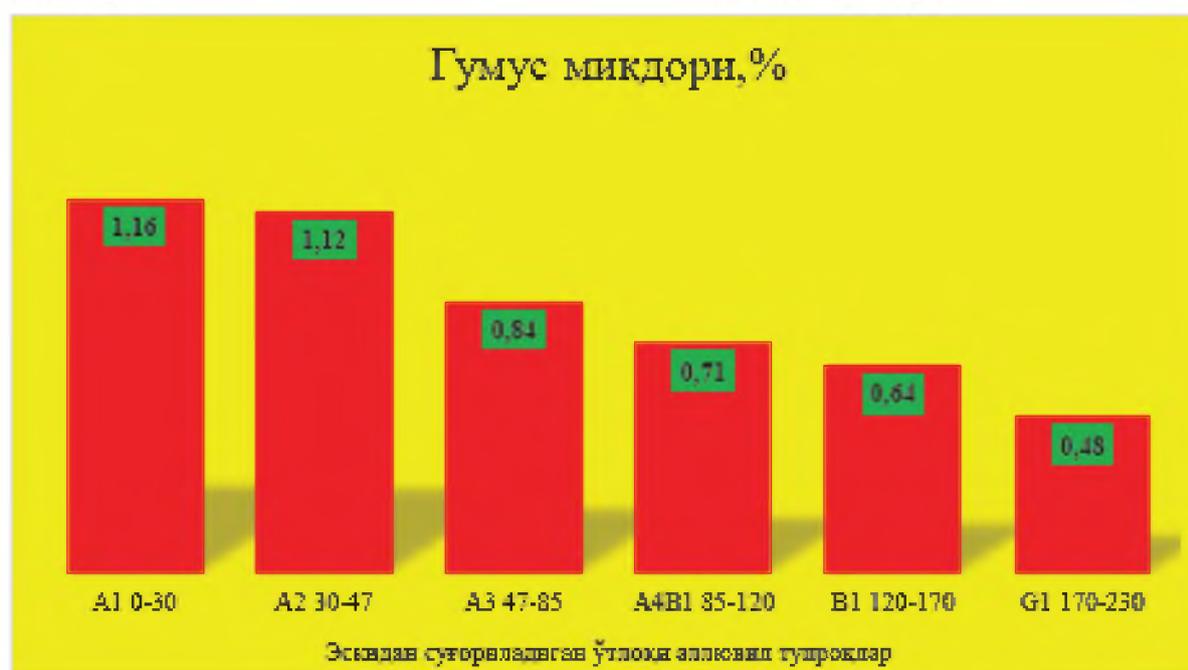
Давомида 60-100 йил давомида сугорилган туپроқнинг гумус қисмига яқобий таъсир қилади. Бу ерда аграрнинг иқлим қилишига оғиб, яқобий таъсирнинг ҳам механик таъсирини кўрсатилади. Бу гумус миқдори ва эҳтиросига яқобий таъсир қилади ва яқобий таъсирини ҳам бу кўрсаткичларни яқобий бўлишини тасвирлади. Масалан, сугориладиган ўтлоқ аллювиал туپроқларининг A₁ (0-29 см) қатламда гумус миқдори 1,10 % бўлган бўлса, бу кўрсаткич A₂ (29-57 см) қатламда 0,88 %, A₃ (57-85 см) қатламда 0,65 %, B₁ (85-140 см) қатламда 0,52 %, G₁ (140-182 см) қатламда 0,38 % бўлиши мавжуд бўлади (5.3.3-расм).

5.3.3-расм. Бухоро вилояти сугориладиган ўтлоқ аллювиал туپроқларининг гумус миқдори, %

Сутғириш дивомийлиги орттиб бериши билан, эскидан сутғириладиган ўтлоқ аллювиал туپроқларда гумус миқдори янада орттиб барча қатламлар бўйича энг кичири кўрсаткичларга эга бўлди. Масалан, эскидан сутғириладиган ўтлоқ аллювиал туپроқларининг A_1 (0-30 см) қатламда гумус миқдори 1,16 % бўлган бўлса, A_2 (30-47 см) генетик горизонтда 1,12 %, A_3 (47-85 см) қатламда 0,84 %, A_4B_1 (85-120 см) қатламда 0,71 %, B_1 (120-170 см) қатламда 0,64 %, G_1 (170-230 см) қатламда 0,48 % бўлиши кузатилади (5.3.4-расм.)

Демак, сутғириш дивомийлиги орттиб бериши билан гумус миқдори ҳам орттиб борди ва шунама учун эскидан сутғириладиган ўтлоқ туپроқларида гумус миқдори энг кичири кўрсаткичга эга бўлди. Сикот сувлари ситқани устки қатламга янаи бўлиши ҳам туپроқнинг гумусли қалинлига нисбий таъсир кўрсатади. Масалан, сикот сувлари 1-1,5 метр бўлган ботқоқ-ўтлоқ туپроқларда гумус миқдори ноҳа бўйича энг кичири қиймага эга бўлди. Бу ҳолат барча қатламлар бўйича кузатилади. Масалан, янадан сутғириладиган ботқоқ-ўтлоқ туپроқлар устки A_1 (0-25 см) қатламда гумус миқдори 1,25 % бўлган бўлса бу кўрсаткич A_2 (25-48 см) қатламда 1,16 %, AB_{DE} (48-80 см) қатламда 0,95 %, бўлиши аниқланди.

5.3.4-расм. Бухоро водоеи эскидан сутғириладиган ўтлоқ аллювиал туپроқларининг гумус миқдори, %

Анаэроб шароити ҳодри туپроқ нислиги билан уйғулашгани гумус миқдорига нисбий таъсир кўрсатади.

Ангоморф сув режими ва ҳурроқчанма шароитда айниқда енгчи мезоник таркибли оғзи қинқларда шикловгани туپроқларида гумус миқдори сезиларли паст бўлиши кузатилади. Бундай ҳолат янадан сутғириладиган сур тусли кўнғир чўи туپроқлари ва янадан сутғириладиган қумли чўи туپроқларида қийд этилган. Бу туپроқларининг барча қатламларидаги гумус миқдори паст даражада бўлди. Масалан, янадан сутғириладиган сур тусли кўнғир чўи туپроқларининг A_x (0-27 см) қатламда гумус миқдори 0,61 %, A_{xx} (27-43 см) генетик горизонтда 0,40 %, B_1 (43-60 см) қатламда 0,35 %, B_2C_1 (60-76 см) қатламда 0,27 %, C_2 (76-98 см) қатламда 0,18% бўлган бўлса, янадан сутғириладиган қумли чўи туپроқларининг A_1 (0-28), A_2 (28-48), AB (48-85), C (85-165) генетик горизонтларида мос равишда 0,55; 0,33; 0,29; 0,13 % бўлиши аниқланди (5.3.5-расм.)